

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi

KRR.410.002.05.2023

Dr inż. Michał Rokicki
Dyrektor Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin
– Państwowego Instytutu Badawczego
Radzików, 05-870 Błonie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/035 – Funkcjonowanie państwowych instytutów badawczych nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

SEKRETARIAT DYREKTORA
IHAR - PIB

2023 -08- 0 7

Ldz. 1298

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 55 11, F +48 22 444 57 73
krr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – Państwowy Instytut Badawczy (dalej: Instytut lub IHAR-PIB), Radzików, 05 – 870 Błonie
Kierownik jednostki kontrolowanej	Michał Rokicki, Dyrektor Instytutu, od 20 września 2021 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Henryk Bujak, Dyrektor Instytutu, od 1 lutego 2018 r. do 31 marca 2021 r. Magdalena Szechyńska – Hebda, pełniąca obowiązki Dyrektora Instytutu, od 1 kwietnia 2021 r. do 19 września 2021 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Realizacja przez Instytut zadań w zakresie działalności naukowo – badawczej; 2. Gospodarka finansowa i zarządzanie majątkiem Instytutu.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2023 (I kwartał), z uwzględnieniem dowodów powstałych przed i po okresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Kontrolerzy	1. Jolanta Krzyżanowska, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KRR/13/2023 z 20 kwietnia 2023 r. 2. Artur Witek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/14/2023 z 20 kwietnia 2023 r.

(akta kontroli str. 1-2)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Instytut wykonał prawidłowo przyjęte do realizacji zadania podstawowe finansowane ze środków publicznych. Racjonalnie wykorzystywał przyznawane środki dotacji na badania naukowe. Rozliczeń dotacji dokonywano zgodnie z zawartymi umowami. Zadania określone w art. 22 pkt 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych³ realizowano w sposób ciągły na mocy umów dotacji celowych zawieranych corocznie z MRiRW. Instytut nie dokonywał wdrożeń wyników prowadzonych badań naukowych i prac rozwojowych, jako końcowych produktów celem komercjalizacji, które mogłyby być wykorzystane poza Instytutem. Zatrudnienie w Instytucie było adekwatne do realizowanych zadań. Instytut prawidłowo i rzetelnie realizował zadania wynikające z umów cywilnoprawnych. W latach 2020–2022 Instytut osiągnął dodatni wynik finansowy, który został w przeznaczony na zwiększenie funduszu rezerwowego. Rzetelnie prowadzono działalność inną niż wymieniona w art. 2 ust. 1-3 ustawy o instytutach badawczych, która była celowa i została wyodrębniona z działalności podstawowej instytutu. Instytut udzielał zamówień publicznych zgodnie z procedurami określonymi w przepisach dotyczących zamówień publicznych. Gospodarowanie nieruchomościami nie było w pełni prawidłowe wobec nieterminowego dokonania kontroli stanu technicznego 45 z 296 obiektów budowlanych.

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2022 r., poz. 498 (dalej: uoib lub ustawa o instytutach badawczych).

Stwierdzone nieprawidłowości, które wpłynęły na obniżenie oceny ogólnej, polegały na:

- braku strategii rozwoju i perspektywicznych kierunków rozwoju działalności naukowej, wdrożeniowej i rozwoju Instytutu;
- nieterminowym przyjęciu do realizacji rocznych planów badań naukowych i prac rozwojowych Instytutu;
- zaopiniowaniu planów finansowych na lata 2020–2022 przez Radę Naukową Instytutu po terminach, których plany dotyczyły;
- nieterminowym wykonaniu kontroli stanu technicznego 45 obiektów budowlanych wymaganych przez ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁴;
- nieterminowym przekazaniu Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych rocznego sprawozdania o udzielonych zamówieniach publicznych za rok 2022.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Realizacja przez Instytut zadań w zakresie działalności naukowo – badawczej

Opis stanu faktycznego

1.1 Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin powołany w 1951 r. na podstawie uchwały prezydium Rządu w sprawie reorganizacji nauki rolniczej⁶, nadzorowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: Minister RiRW) od 2010 r. posiadał status Państwowego Instytutu Badawczego (IHAR-PIB), posiadał przyznaną kategorię naukową B, w 2022 r. zmienioną na B+⁷. Działalność Instytutu prowadzona była do 2021 r. w ośmiu, a od 2022 r. w 11 zakładach naukowych rozmieszczonych w pięciu oddziałach⁸ na terenie kraju. Z Instytutem związanych kapitałowo było pięć spółek Grupy IHAR z ograniczoną odpowiedzialnością⁹. Instytut swoją działalność realizował w trzech obszarach tj.: w nauce, działalności aplikacyjnej i wdrożeniowej oraz upowszechnianiu wiedzy i komercjalizacji. Instytut prowadził działania obejmujące badania naukowe, hodowlę roślin, biotechnologię w rolnictwie, technologię produkcji, przechowalnictwo i przetwórstwo roślin rolniczych i energetycznych oraz ich aklimatyzację.

W badanym okresie Instytut nie posiadał wymaganej przez Ministra RiRW strategii rozwoju ani perspektywicznych kierunków rozwoju działalności naukowej, wdrożeniowej i rozwoju Instytutu. Dyrektor wyjaśnił, że „pomimo, iż Instytut, formalnie nie posiadał zdefiniowanych celów strategicznych to działalność Instytutu koncentrowała się na sprawach nauki, upowszechniania, wdrażania i komercjalizacji. Projekt Pięcioletniej Strategii Instytutu przygotowany został w 2019 r., jednak nie został formalnie przyjęty, w konsekwencji tego nie opracowano dokumentu

⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 2351, ze zm., (dalej: Prawo budowlane).

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Uchwała nr 33 prezydium Rządu z dnia 24 stycznia 1951 r. w sprawie reorganizacji nauki rolniczej.

⁷ Kategoria B przyznana Decyzją MNiSW nr 236/KAT/2017 z 15.11.2017 r. Kategoria B+ przyznana Decyzją MEiN nr 313/402/2022 z 29 lipca 2022 r.

⁸ Oddziały: w Boninie, Jadwisinie, Młochowie, Poznaniu i Bydgoszczy.

⁹ Hodowla Roślin Smolice Sp. z o.o. (udział Instytutu 100%), Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. (udział Instytutu 100%), Hodowla Ziemiaka Zamarte Sp. z o.o. (udział Instytutu 100%), Agro Inerwis Sp. z o.o. (udział Instytutu 100%), Hodowla Roślin Grunwald Sp. z o.o. (udział Instytutu 20%).

określającego perspektywiczne kierunki działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej”.

Instytut przyjął Strategię dopiero w trakcie trwania kontroli. Ostateczny projekt Strategii po uzyskaniu pozytywnej opinii Rady Naukowej (RN) w dniu 22 czerwca 2023 r. pn. „Strategia rozwoju IHAR-PIB na lata 2023-2027”¹⁰, wprowadzony został zarządzeniem Dyrektora Instytutu z dnia 23 czerwca 2023 r.

Projekt dokumentu „Perspektywiczne Kierunki Działalności Naukowej, Rozwojowej i Wdrożeniowej IHAR-PIB na lata 2023-2025” Instytut przesłał w dniu 2 czerwca 2023 r. do zaopiniowania przez MRiRW, jednak do czasu zakończenia kontroli nie został przyjęty przez Instytut do realizacji.

Instytut w badanym okresie zobowiązany był do prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych w oparciu o ustalane przez Dyrektora roczne plany działalności naukowej Instytutu opiniowane przez RN. Rada Naukowa zaopiniowała Plany badań naukowych na rok 2020 w dniu 30 kwietnia 2020 r., na rok 2021 r. w dniu 16 grudnia 2021 r., na rok 2022 r. w dniu 14 października 2022 r., na rok 2023 r. w dniu 22 czerwca 2023 r.

Roczne plany badań naukowych i prac rozwojowych przyjmowane były do realizacji z dużym opóźnieniem, a w latach 2021-2022 opiniowane były przez RN dopiero w czwartym kwartale roku. Takie postępowanie skutkowało tym, że Instytut prowadził działalność nie posiadając przyjętych do realizacji planów swojej działalności w roku 2020 do końca kwietnia, w roku 2021 do połowy grudnia, w roku 2022 do połowy października, a w 2023 r. do trzeciej dekady czerwca.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że: „robocze plany na poszczególne lata objęte kontrolą były przygotowywane w grudniu roku poprzedzającego. Nie były one opiniowane przez Radę Naukową Instytutu w styczniu danego roku ze względu na prace związane z opracowaniem umów dotyczących badań w ramach „Dotacji Celowej” oraz badań w ramach „Postępu biologicznego na rzecz produkcji roślinnej”, finansowanej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.” Dyrektor wyjaśnił ponadto, że „Instytut realizuje każdego roku zadania badawcze o charakterze ciągłym, mające status zadań priorytetowych dla państwa – m.in. Krajowe Centrum Roślinnych Zasobów Genowych, Laboratorium Kontroli GMO. Bazując na planach roboczych i obowiązku kontynuowania bieżących zadań, w porozumieniu z MRiRW wykonywano prace badawcze od 1 stycznia każdego roku. Ostatecznie dokumenty dotyczące planów badawczych były opiniowane przez RN dopiero po podpisaniu umów i aneksów do umów przez MRiRW”.

Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że „dostrzega, iż dotychczasowa praktyka nie była prawidłowa i widzi zasadność opiniowania planów badawczych na kolejne lata na początku każdego roku z możliwością modyfikacji w dalszej części roku. Dyrektor zwrócił również uwagę na konieczność zachowania spójności planów ze „Strategią IHAR-PIB na lata 2023-2025” i „Perspektywnymi kierunkami Rozwoju IHAR-PIB”.

Realizację wykonywanych zadań za poszczególne lata, Dyrektor Instytutu przedstawiał w rocznym Sprawozdaniu z działalności Instytutu¹¹ sporządzanym, jak zapisano w treści sprawozdania, wg układu zatwierdzonego przez Ministra RiRW. W Sprawozdaniu prezentowano (w sześciu częściach) działalność Instytutu w zakresie organizacji, zatrudnienia i rozwoju kadry, wyników badań naukowych i prac rozwojowych, działalności wdrożeniowej, upowszechnieniowej i informacyjnej, współpracy naukowo-technicznej z zagranicą, działalności Zakładów Doświadczalnych IHAR-PIB, jak i Spółek Hodowli Roślin Grupy IHAR. Dyrektor

¹⁰ Zarządzenie nr 19/D/2023 Dyrektora IHAR-PIB z dnia 23 czerwca 2023 r. w sprawie wprowadzenia „Strategii rozwoju IHAR-PIB na lata 2023-2027”.

¹¹ Roczne Sprawozdanie Dyrektora Instytutu z wykonania zadań na podstawie art. 29 ust. 2 pkt 5 ustawy o instytutach badawczych.

Instytutu oświadczył, że powyższe sprawozdania składane do MRiRW to roczne sprawozdania Dyrektora Instytutu z wykonania zadań na podstawie art. 29 ust. 2 pkt 5 ustawy o instytutach badawczych.

(akta kontroli str. 95-97, 115-120, 125-127, 290-291, 539, 551-564, 569-592, 622-865, 906-1059, 1111-1239, 1269-1337, 1378-1393)

1.2 W badanym okresie Instytut złożył 68 wniosków o dofinansowanie projektów badawczych, rozwojowych i celowych, z których zaakceptowanych zostało 29. Liczba zadań oraz zakres badań prowadzonych w ramach dotacji pozyskiwanych od Ministra RiRW były corocznie określone przez MRiRW. Pozostałe badania realizowane były w ramach projektów pozyskanych w trybie konkursowym w ramach naborów wniosków organizowanych przez Narodowe Centrum Nauki (dalej: NCN), Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (dalej: NCBiR), Komisję Europejską (w ramach programu Horyzont) oraz Funduszy Norweskich.

Dyrektor wyjaśnił, że „Instytut nie ma wpływu na kształtowanie tendencji i trendów rozwojowych w odniesieniu do liczby przyznanych zadań badawczych, realizowanych w ramach DC i PB. Natomiast widoczny jest wzrost aktywności pracowników IHAR w obszarze pozyskiwania środków na badania w ramach konkursów otwartych, finansowanych przez NCN, NCBiR, Komisji Europejskiej (Horyzont) oraz Funduszy Norweskich (26 projektów w trakcie realizacji – 2020 r.; 32 w trakcie realizacji – 2021 r.; 31 w trakcie realizacji – 2022 r.; 26 w trakcie realizacji – I kwartał 2023 r.).”

Instytut, w badanym okresie, realizował samodzielnie, jak i wspólnie z innymi podmiotami łącznie 53 projekty badawcze oraz zadania badawcze (w 2020 r. prowadził – 27 projektów, w 2021 r. rozpoczęto – 17, w 2022 r. rozpoczęto – siedem i w 2023 r. rozpoczęto – dwa) o łącznej wartości 348 975,8 tys. zł, do realizacji, których Instytut uzyskał dofinansowanie w łącznej kwocie 99 767,3 tys. zł stanowiącej 28,6% wartości całości projektów. Pozyskane przez Instytut dofinansowanie dla realizacji projektów pochodziło z trzech głównych źródeł: z przyznanych dotacji w kwocie 45 081,6 tys. zł¹² od MRiRW i 16 651,4 tys. zł od Ministerstwa Edukacji i Szkolnictwa Wyższego (dalej: MEiSW)/, Ministerstwa Edukacji i Nauki (dalej: MEiN), jako subwencję na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego, jak i środków pozyskanych w formie dofinansowania od instytucji zewnętrznych (NCN, NCBiR, Komisji Europejskiej i Funduszy Norweskich) w kwocie 38 034,3 tys. zł. Poza powyższym dofinansowaniem wkład własny Instytutu w realizację projektów wyniósł 355,9 tys. zł, tj. 0,1% wartości wszystkich projektów badawczych.

Na potrzeby realizowanych projektów i prac rozwojowych Instytut nie zamawiał prac naukowych i artykułów u zewnętrznych podmiotów.

Liczba oraz zakres zadań realizowanych w ramach projektów badawczych finansowanych przez MRiRW z dotacji celowej i badań na rzecz postępu biologicznego (PB) ustalane były przez MRiRW. W pozostałych przypadkach Instytut realizował badania w ramach projektów pozyskanych w trybie konkursowym w ramach naborów wniosków organizowanych przez NCN, NCBiR, Komisji Europejskiej (Horyzont) oraz Funduszy Norweskich. Dyrektor wyjaśnił, że „Instytut nie miał wpływu na kształtowanie tendencji i trendów rozwojowych w odniesieniu do liczby przyznanych zadań badawczych, realizowanych w ramach DC i PB”.

W badanym okresie Instytut wykazał wzrost aktywności pracowników IHAR w zakresie pozyskiwania środków na badania w ramach konkursów otwartych, finansowanych przez NCN, NCBiR, Komisję Europejską oraz w ramach Funduszy

¹² Dotacje celowe - 34 333 tys. zł, dotacje z tyt. postępu biologicznego w produkcji roślinnej – 10 016,8 tys. zł, dotacje z tyt. rolnictwa ekologicznego – 731,8 tys. zł.

Norweskich (26 projektów w trakcie realizacji – 2020 r.; 32 w trakcie realizacji - 2021 r.; 31 w trakcie realizacji – 2022 r.; 26 w trakcie realizacji – I kwartał 2023 r.). W badanym okresie Instytut realizował 26 projektów wspólnie z innymi podmiotami, w tym z podmiotami gospodarczymi w ramach projektów finansowanych ze środków pozyskanych z MRiRW – osiem, NCN – dwa, NCBiR – jeden, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) Działanie Współpraca – siedem projektów, Komisji Europejskiej (Horyzont) – siedem, Funduszy Norweskich – jeden. Wyniki badań zostały wdrożone w 12 z 26 projektów (46,15%), w których Instytut występował, jako członek konsorcjum, wdrożeń dokonywali liderzy konsorcjów. Spośród powyższych projektów 14 realizowanych było z udziałem dofinansowania ze środków unijnych w kwocie 3153,5 tys. zł co stanowiło 1,2 % przychodów Instytutu.

W okresie objętym kontrolą zakończono trzy projekty¹³. Pozostałe, realizowane projekty wykonywane były przy średnim czasie trwania projektu wynoszącym 4 lata. Do audytu zewnętrznego przygotowywana była dokumentacja jednego projektu¹⁴. W projektach tych Instytut występował jako członek konsorcjum, a za dokonanie wdrożeń ww. projektów odpowiadali liderzy projektów.

W badanym okresie, w ramach prac rozwojowych, Instytut realizował jeden projekt¹⁵ dotyczący wprowadzenia genu warunkującego odporność hodowlaną ziemniaka. Oczekiwanym rezultatem przeprowadzanego projektu będą nowe odporne odmiany ziemniaka. Dyrektor oświadczył, Instytut nie posiadał możliwości uzyskania przychodów z efektów prowadzenia prac rozwojowych w ramach projektów finansowanych ze środków publicznych, a jedynym dowodem potwierdzającym rentowność prac rozwojowych były podpisane umowy na realizację projektów.

Instytut w latach 2020—2023 (I kwartał), dokonał 656 publikacji prowadzonych badań. Wyniki badań naukowych i prac rozwojowych obrazowane liczbą publikacji wykazywały tendencję spadkową odpowiednio: 278, 204, 157 i 17 publikacji w badanym okresie. Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że analizy publikacji naukowych autorstwa pracowników jednostek naukowych należy rozpatrywać w ujęciu wieloletnim, aby uchwycić trendy rozwoju lub stagnacji jednostki.

Dyrektor wyjaśnił również, że „maksymalne wartości przypadają na okresy rozliczania projektów badawczych lub oceny jakości naukowej dyscyplin, w których realizowane są badania w danej jednostce. W przypadku IHAR-PIB w roku 2020 zakończył się Program Wieloletni pn. „Tworzenie naukowych podstaw postępu biologicznego i ochrona roślinnych zasobów genowych źródłem innowacji i wsparcia zrównoważonego rolnictwa oraz bezpieczeństwa żywnościowego kraju” (2015-2020) oraz „Badania podstawowe na rzecz Postępu Biologicznego w Produkcji Roślinnej (2014-2020)”, które zaowocowały znaczną liczbą publikacji w roku 2020 i 2021. W następnym roku (2022) można zaobserwować spadek liczby publikacji, związany z rozpoczęciem nowych prac i projektów, co jest skorelowane z mniejszą ilością wyników gotowych do publikacji, (...) w momencie przejściowym, tj. pomiędzy zakończeniem i rozliczeniem projektów a uzyskaniem finansowania nowych projektów, dostępność środków finansowych, przeznaczonych na publikacje w czasopiśmie jest ograniczona, co również ma wpływ na spadek liczby publikacji w danym okresie (...) co było to procesem całkowicie naturalnym. Ponadto, w myśl kryteriów parametryzacji dyscyplin naukowych, pod uwagę brana była jakość a nie liczba publikacji. (...) w działalności naukowej Instytutu w latach 2020-2022 kładzono

¹³ Teledis, Umowa o przyznaniu pomocy nr 00034.DDD.6509.00107.2019.07 (Lider projektu: CDR w Brwinowie), Agrobank, Gospostrateg 1/394826/10/NCBR/2018 (Lider projektu: CDR w Brwinowie), Fitoexport, Gospostrateg 1/385957/5/NCBR/2018 (Lider projektu: GIORIN).

¹⁴ Projekt Opus-18, 2019/35/B/NZ9/00323 finansowany przez NCN.

¹⁵ Projekt – TANGO-IV-B/0001/2019-00 dot. wprowadzenia unikatowego genu Sen2 warunkującego odporność na wirulentne patotypy *S. endobioticum* do puli hodowlanej tetraploidalnego ziemniaka.

nacisk na publikowanie w recenzowanych czasopismach o uznanej renomie, zamieszczonych w wykazie MEiN, w liczbie: 102 publikacji w roku 2020, 139 (2021) oraz 105 (2022).”

W oparciu o przeprowadzoną analizę kontrolną dokumentacji sześciu projektów badawczych realizowanych w Instytucie dotyczących trzech projektów zakończonych i trzech będących w trakcie realizacji stwierdzono, że warunki umów nie zawierały zapisów wskazujących na przychody i rentowność prac rozwojowych z tytułu realizacji projektów. W umowach nie stwierdzono zapisów wskazujących na kryteria według, których dokonuje się przystosowania wyników badań naukowych i prac rozwojowych do potrzeb praktyki. W raportach końcowych z realizacji projektów prezentowano zrealizowane osiągnięcia, uzyskane wyniki, realizowane cele, wpływ projektów na rozwój dyscypliny naukowej oraz rozwój innych dyscyplin. Wobec żadnego z analizowanych z projektów Instytut nie był zobowiązany do przeprowadzenia audytu zewnętrznego z uwagi na to, że całkowita wartość projektów nie przekraczała kwot wymaganych do przeprowadzenia audytu¹⁶.

(akta kontroli str. 134-141, 271-274, 278-288, 335-439,
592-587, 1531-1602, 1627, 1631-1602)

1.3 Instytut w sprawozdaniach z działalności nie prezentował informacji dotyczących zasad kwalifikowania przystosowania wyników badań i prac rozwojowych do potrzeb praktyki. Jak ustalono, Instytut dla potrzeb prowadzonej działalności naukowo-badawczej w regulacjach wewnętrznych nie zamieszczał kryteriów i nie definiował zasad kwalifikacji przystosowania wyników badań naukowych i prac rozwojowych do praktyki.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że: „Instytut nie operował kryteriami z zakresu przystosowywania wyników badań naukowych i prac rozwojowych do potrzeb praktyki. Te działania wpisywały się bezpośrednio w misję Instytutu, tj. prowadzenie szeroko zakrojonych badań naukowych, prac rozwojowych, najwyższej jakości usług badawczo-rozwojowych, transferu zaawansowanych technologii do praktyki rolniczej i działalności upowszechniania wiedzy. W przypadku badań realizowanych w ramach finansowania przez MRiRW, zadania badawcze uzgadniane były pomiędzy Ministerstwem a Instytutem, po dokonaniu analizy bieżących potrzeb. Pozostałe projekty były ewaluowane w ramach konkretnych konkursów/naborów, gdzie w niektórych przypadkach wdrożenie wyników projektów jest kryterium rozliczenia projektu (np. projekt NCBiR – LIDER, działania WSPÓŁPRACA)”.

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że „pojęcia te są na tyle oczywiste i jednoznaczne, zarówno dla pracowników, jak i Rady Naukowej, że nie było potrzeby wprowadzania przedmiotowych definicji do regulacji i dokumentów przyjętych przez Radę Naukową. Dyrektor wyjaśnił ponadto, że badania realizowane przez Instytut miały na celu dostarczenie do praktyki rozwiązań, które posłużą do opracowania końcowego produktu, potencjalnie nadającego się do komercjalizacji”.

Dyrektor wyjaśnił, że „w rozumieniu Instytutu prace rozwojowe to prace podejmowane w sposób metodyczny, oparte na wiedzy zdobytej w wyniku badań i doświadczeń praktycznych oraz tworzenia dodatkowej wiedzy, ukierunkowane na wytworzenie nowych produktów lub procesów bądź na ulepszenie istniejących produktów lub procesów”.

(akta kontroli str. 127-128)

¹⁶ Wymóg przeprowadzenia audytu dotyczył zrealizowanych projektów o wartości przekraczającej kwotę 2 000 tys. zł

1.4 Instytut nie dokonywał wdrożeń wyników prowadzonych badań, jako końcowych produktów celem komercjalizacji, za wyjątkiem jednego przypadku opisanego poniżej, nie skomercjalizował praw autorskich, nie dokonywał wdrożeń wyników badań naukowych i prac rozwojowych, które mogłyby być wykorzystane poza Instytutem. Czynnikiem warunkującym poziom zastosowania wyników badań naukowych, jak wyjaśnił Dyrektor, „był profil naukowo-badawczy oraz struktura Instytutu, pozwalająca w niektórych przypadkach na wdrożenie wyników badań do praktyki”.

Jak wyjaśnił Dyrektor Instytutu „otrzymane wyniki badań były przekazywane liderom projektów w celu dalszej obróbki lub opracowania”.

W celu zwiększenia szans na komercjalizację wyników badań naukowych oraz zapewnienia odpowiedniego poziomu ochrony prawnej Dyrektor Instytutu zarządzeniem nr 24/D/2022, z dnia 26 października 2022 r. wprowadził Regulamin zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej, określający zasady komercjalizacji, wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz zasady korzystania z infrastruktury badawczej. Na mocy ww. zarządzenia powołano Komisję ds. Komercjalizacji zadaniem, której było opiniowanie oraz ustalanie sposobu objęcia ochroną danych wyników, a także sposobu i zasadności udostępnienia lub komercjalizacji wyników. Proces komercjalizacji wyników od strony zabezpieczenia interesów Instytutu wspierany był przez dwa działy: Dział Organizacyjno-Prawny oraz Dział Badań.

W kontrolowanym okresie, Instytut nie zawierał umów licencyjnych.

Kontrola wykazała jedną transakcję sprzedaży know-how na rzecz spółki Grupy IHAR¹⁷ na kwotę 33,2 tys. zł brutto, wykazanej w ewidencji księgowej jako usługa. Wykazane jedno odpłatne wdrożenie w 2022 r. (Umowa 15/HR/2022) wynikało, jak wyjaśnił Dyrektor „z bezpośredniego zainteresowania firmy Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. opracowaną metodą qPCR form homo- i heterozygotycznych rzepaku. Opracowana metoda miała charakter końcowego „produktu” o wartości wdrożeniowej klasyfikowanym na ostatnim dziewiątym poziomie gotowości technologicznej, który został skomercjalizowany”.

W toku kontroli nie stwierdzono przypadków udokumentowanych wdrożeń, wykorzystywanych poza jednostką, wyników badań naukowych i prac rozwojowych. Instytutowi w badanym okresie nie były też przyznane żadne środki finansowe w ramach komercjalizacji usług. Wysokość pozyskanych środków w związku z komercjalizacją wdrożeń stanowiła jedno z kryteriów oceny pracowników Instytutu.

Instytut realizował tematy wdrożeniowe i upowszechnieniowe objęte programem działalności ogólnotechnicznej Instytutu wykazywane w sprawozdaniach z działalności. Dyrektor wyjaśnił, że „Instytut dokonał, wykazanych w sprawozdaniach, wdrożeń do programów materiałów hodowlanych o potencjalnej wartości wdrożeniowej, które nie były produktem końcowym gotowym do komercjalizacji. Ich poziom gotowości technologicznej mierzony w dziewięciostopniowej skali TRL¹⁸ zawierał się w przedziale 1-7 Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że wdrożenia wyników badań odbywały się w głównie za pośrednictwem istniejących m.in. w tym celu spółek Grupy IHAR, które corocznie zgłaszały do rejestracji nowe odmiany, z których część prowadzona była we współpracy z Instytutem. Informacje o wdrożeniach realizowanych poprzez spółki Grupy IHAR prezentowane były w Sprawozdaniach z działalności Instytutu”.

¹⁷ Hodowla Roślin Strzelce Sp. z o.o. Grupa IHAR.

¹⁸ Technology Readiness Level (TRL).

W Sprawozdaniach z działalności Instytutu za lata 2020–2022 r. Instytut wykazał realizację odpowiednio 30, 18, 17 wdrożeń wyników badań naukowych i prac rozwojowych. Wdrożenia dotyczyły rejestracji, jak i wpisania do Krajowego Rejestru Odmian m.in.: zbóż, rzepaku, kukurydzy, łubinu, ziemniaków. Instytut udostępniał wyniki badań powstałe w wyniku realizacji zadań badawczych finansowanych ze środków otrzymywanych dotacji.

Wszystkie 65 wdrożeń wykazanych w Sprawozdaniach za lata 2020-2022 dotyczyły materiałów hodowlanych o potencjalnej wartości wdrożeniowej, które nie były produktem końcowym, gotowym do komercjalizacji.

Głównymi odbiorcami wyników badań naukowych i prac rozwojowych, prowadzonych przez Instytut, było MRiRW, spółki z Grupy IHAR oraz firmy hodowlane na terenie kraju.

Dyrektor wyjaśnił, że „z uwagi na statut Instytutu, jako państwowego instytutu badawczego, Instytut zobowiązany był do realizacji zadań zleconych przez MRiRW, finansowanych z dotacji celowej czy dotacji przedmiotowych na postęp biologiczny w produkcji roślinnej. Tym samym jednym z głównych odbiorców praktycznych wdrożeń w rolnictwie wyników badań naukowych i prac rozwojowych było Ministerstwo, a za pośrednictwem Ministerstwa inne podmioty jak Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORIN) czy Ośrodki Doradztwa Rolniczego (ODR), jak również inne podmioty branżowe. Wszystkie te instytucje poprzez ścisłą współpracę i zgłaszanie praktycznych problemów jakie napotykają w swojej działalności wyznaczały kierunki prac badawczych prowadzonych w Instytucie.(...) drugim głównym odbiorcą badań naukowych i prac rozwojowych, jak i partnerem Instytutu w ich kreowaniu, były spółki z Grupy IHAR oraz inne firmy hodowlane. Instytut stale współpracował z hodowcami nowych gatunków zbóż, roślin strączkowych, buraka, traw jak i ziemniaka, realizując prace badawcze ściśle związane z rozwojem nowych metod hodowlanych, kreując zmienność genetyczną poprzez wytwarzanie materiałów wyjściowych do dalszej hodowli nowych odmian, wynikających z potrzeb rolnictwa”.

Dyrektor oświadczył, że zadania badawcze finansowane przez Ministerstwo nie mogły być przez Instytut komercjalizowane, ani wdrażane – poza zakresem uzgodnionym z Ministerstwem.

(akta kontroli str. 128-130, 271-274, 292-291, 780, 1065, 1247, 1394-1418)

1.5 Działania Instytutu w zakresie ochrony wyników badań w tym przyznane patenty stanowiły dla Instytutu kryterium oceny osiągnięć wdrożeniowych. Instytut w badanym okresie dokonał czterech krajowych zgłoszeń patentowych, w tym trzech w roku 2020 oraz jednego w 2023 r., z których poza jednym zgłoszeniem (z 2020 r.) zgłoszenia nie zostały rozpatrzone. Wydatki poniesione z tytułu dokonanych zgłoszeń wyniosły 1,7 tys. zł. W latach objętych kontrolą Instytut uzyskał ochronę w postaci czterech krajowych patentów¹⁹ oraz zagraniczną ochronę jednego patentu, jak również prawo

¹⁹ P. nr 424490 pt. „Sposób identyfikacji obecności genu Sen2 warunkującego odporność roślin ziemniaka (*Solanum tuberosum* L.) na porażenie przez osiem patotypów grzyba *Synchytrium endobioticum* (Schilberszky) Percival.” P. nr 425134 pt. „Sekwencja nukleotydomowa syntetycznego genu Cas9, kasety kierująca sgRNA do edytowania genomu roślinnego i wydajny system do ukierunkowanej mutagenyzy wybranego regionu genomu roślinnego.” P. nr. 427988 z dnia 30.11.2018 r. na wynalazek pt. „Zestaw do wykrywania obecności bakterii Cms, starter, immunokoncentrator, sposób identyfikacji Cms, zastosowanie starterów oraz zastosowanie immobilizowanych przeciwciał do wykrywania obecności bakterii Cms”, P. nr 435854 z dnia 30.10.2020 pt. „Sposób identyfikacji alleli z mutacją w genie *Pinb* testem molekularnym MatPol_PinB”.

ochronne do jednego wzoru użytkowego²⁰. Długość okresu ochronnego patentów wynosiła trzy lata, dla odmian okres ochronny wynosił od 10 do 20 lat. W przypadku dwóch patentów w latach 2020–2021 opłacono też okres ochrony w roku czwartym i piątym. Przyczynę braku opłaty za przedłużenie terminu ochrony dla dwóch patentów (wygasły w 2021 r.) uzasadnił Dyrektor *brakiem szans na komercjalizację opatentowanych rozwiązań*.

W okresie objętym kontrolą, z czterech odmian, będący wynikiem działalności naukowo-badawczej Instytutu - zgłoszonych do Centralnego Ośrodka Badań Odmian Roślin Uprawnych (COBORU) - do krajowego rejestru odmian wpisano dwie odmiany gorczycy białej (Warta 31.12.2022 r. i Teriwa 8.03.2023 r.) Instytut przedłużył okres ochrony odmiany gorczycy białej Warta (do 31.12.2032) uzyskując przychody z komercjalizacji tej odmiany we współpracy z HR Smolice (Grupa IHAR). W latach objętych kontrolą przychody z komercjalizacji odmiany Warta wyniosły łącznie 2,1 tys. zł. Uzyskane przychody Instytut zakwalifikował do kategorii „przychody z opłaty hodowlanej”.

Instytut nie dokonywał zbycia (odpłatnego i nieodpłatnego) praw do wyników badań na rzecz innych podmiotów.

Jak wyjaśnił Dyrektor „Instytut z dużą ostrożnością weryfikował wnioski o udostępnienie wyników badań, mając w szczególności na uwadze promowanie i wspieranie rozwoju polskiej hodowli, ze szczególnym naciskiem wspierania spółek hodowlanych z Grupy IHAR. Dyrektor wyjaśnił ponadto, że drugiej strony Instytut nie hamował rozwoju naukowego, udostępniając wyniki prac wyłącznie do celów naukowych z zastrzeżeniem podania źródła ich pochodzenia (Instytut). Stosowana przez Instytut ochrona prawna wyników prac była skuteczna i wystarczająca. Instytut w 2022 r. dokonał uregulowania zasad zarządzania prawami autorskimi, prawami własności przemysłowej, zasad komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz zasad korzystania i zarządzania infrastrukturą badawczą²¹”.

(akta kontroli str. 122-124, 142, 1630)

1.6 Instytut sporządzał dokumentację dla potrzeb oceny do ewaluacji jakości prowadzonej działalności naukowej i badawczo-rozwojowej.

Jak wyjaśnił Dyrektor „ewaluacja Instytutu stanowiła główny czynnik warunkujący poziom zastosowania osiągniętych wyników. Dane w tym zakresie Instytut wykazał w oparciu o ocenę jakości działalności naukowej i badawczej, jakiej poddano Instytut w ramach ewaluacji za lata 2017-2021 zgodnie z wytycznymi MEIN”.

Instytut sporządził, na potrzeby ewaluacji, trzy opisy wpływu działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki: 1) opracowanie procedur fitosanitarnych, 2) wykorzystanie postępu biologicznego oraz innowacji technologicznej w produkcji ziemniaka, 3) wsparcie naukowe i techniczne dla

²⁰ WZÓR UŻYTKOWY Nr. W.127807 (nr prawa wyłącznego: Ru.071667) z dnia 19.08.2020 r na rzecz Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz IHAR-PIB pt. „Komora do oceny skuteczności mikrobiobójczej powietrza oraz dezynfekcji”.

²¹ Zarządzenie Dyrektora IHAR-PIB nr 24/D/2022 z dnia 26 października 2022 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej, zasad komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz zasad korzystania z infrastruktury badawczej oraz Procedury zarządzania Infrastrukturą Badawczą.

administracji w zakresie bezpieczeństwa biologicznego.²² Ocenie dla potrzeb ewaluacji podlegały główne wnioski z badań naukowych lub prac rozwojowych, a także efekty działalności naukowej w zakresie działań związanych komercjalizacją. Dyrektor wyjaśnił, że „w przedłożonych do oceny opisów wpływu nie wykazano w sprawozdaniach z działalności Instytutu”. Powyższe opracowania dotyczące opisów wpływu, jak podał Dyrektor Instytutu „nie miały charakteru komercyjnego i nie generowały przychodu dla Instytutu”. W oparciu m.in. o powyższe dane wynikające z oceny opisu wpływu działalności Instytutu w uznaniu osiągnięć Instytut uzyskał wyższą kategorię naukową (z kategorii B na B+). W wyniku przeprowadzonej ewaluacji Instytutu, decyzją Ministra Edukacji i Nauki z dnia 29 lipca 2022 r. przyznana została Instytutowi kategoria naukowa B+ w dyscyplinie rolnictwo i ogrodnictwo.

(akta kontroli str. 1351, 1354-1377, 1604-1623, 1630-1631)

1.7 Instytut posiadając status państwowego instytutu badawczego zobowiązany był do ciągłej realizacji zadań szczególnie ważnych dla planowania i realizacji polityki państwa, których wykonanie jest niezbędne dla zabezpieczenia m.in. bezpieczeństwa publicznego w tym gospodarki żywnościowej, o których mowa w art. 22 pkt 2 uoib. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 marca 2010 r. w sprawie nadania IHAR statusu państwowego instytutu badawczego nie określa rodzaju zadań szczególnie ważnych dla planowania i realizacji polityki państwa do realizacji przez Instytut. Wg danych dotyczących realizacji zadań na podstawie art. 22 pkt 2 uoib za lata 2020 - 2022 Instytut wykazał odpowiednio w ilości: 31, 21, 24 zadań. Dotyczyły one m.in. ochrony, utrzymania i udostępniania zasobów genetycznych roślin użytkowych, prowadzenie centralnej bazy danych o zasobach genowych, wprowadzenie urzędowej kontroli w zakresie genetycznie zmodyfikowanych organizmów, wyodrębnienie form roślin uprawnych o podwyższonej odporności na okresowe niedobory wody.

Jak wyjaśnił Dyrektor Instytutu „zadania określone w art. 22 pkt 2 uoib były realizowane w szczególności na mocy umowy zawartej z MRiRW w ramach dotacji celowej, jak i ad hoc, w ramach bieżących potrzeb Ministerstwa, poprzez udział naukowców Instytutu w komisjach sejmowych, panelach eksperckich, konferencjach, spotkaniach, czy innych wydarzeniach, jak i poprzez wydawania opinii, ekspertyz, analiz. Zgodnie z art. 21 ust. 1 uoib, „Instytut może otrzymać status państwowego instytutu badawczego, jeżeli zaistnieje potrzeba zlecenia mu zadań, o których mowa w art. 22 pkt 2, do wykonywania w sposób ciągły”. Skoro IHAR-PIB otrzymał na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 marca 2010 r. statut państwowego instytutu badawczego, oczywistym było, że zaistniała potrzeba zlecenia Instytutowi zadań, o których mowa w art. 22 pkt 2 uoib”.

(akta kontroli str. 121, 458-537)

1.8 Instytut realizował zadania finansowane ze środków publicznych w oparciu o otrzymywane dotacje²³. Kwota przyznanych dotacji wyniosła łącznie 63 368,2 tys. zł, w poszczególnych latach odpowiednio: 20 923,4 tys. zł, 21 221,9 tys. zł, 21 222,8 tys. zł. Kwota otrzymanych dotacji wyniosła łącznie 63 231,3 tys. zł, w poszczególnych latach 20 915,9 tys. zł, 21 211,6 tys. zł, 21 103,8 tys. zł.

²² Opis wpływu działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki: 1. Opracowanie procedur fitosanitarnych dla kwarantannowego agrofaga *S. endobioticum* dla członków UE i Państw trzecich należących do regionu EPPO, 2. Wykorzystanie postępu biologicznego oraz innowacji technologicznych w profesjonalnej, bezpiecznej dla środowiska produkcji ziemniaka w Polsce, 3. Wsparcie naukowe i techniczne dla polskiej administracji rządowej oraz Unii Europejskiej w zakresie bezpieczeństwa biologicznego.

²³ Środki pozyskane z: MRiRW w ramach Programu Wieloletniego, dotacji celowych i przedmiotowych, z subwencji MNiSW/MEIN.

Kwota wykorzystanych dotacji łącznie wyniosła 59 268 tys. zł w poszczególnych latach odpowiednio: 20 143,1 tys. zł, 19 704,8 tys. zł, 19 420,1 tys. zł.

Niewykorzystane środki finansowe z dotacji w latach 2020-2022 w kwocie 2651,6 tys. zł (4,2% otrzymanych dotacji) Instytut zwrócił na rachunek MRiRW. Jak wyjaśnił Dyrektor „kwota zwróconych środków dotacji wynikała głównie z przeszacowania kosztów zaplanowanych zadań oraz oszczędności na wydatkach”.

Pozostałą kwotę z otrzymanych dotacji w wysokości 1311,7 tys. zł stanowiły nierozliczone dotacje (2,1% otrzymanych dotacji), wykazane wg stanu na dzień 31 marca 2023 r. Nierozliczona kwota dotacji dotyczyła realizacji dwóch dotacji otrzymanych z MNiS/MEiN²⁴, których rozliczenie, decyzjami Ministra Edukacji, przeniesione zostało na terminy po zakończeniu I kwartału 2023 r.

Instytut w latach 2020-2023 w ramach realizowanego Programu Wieloletniego w roku 2020 oraz dotacji celowych w latach: 2021, 2022, 2023 (I kwartał) ewidencjonował koszty rodzajowe odpowiednio w wysokości: 10 448 tys. zł, 11 287,4 tys. zł, 10 569,8 tys. zł i 1332,3 tys. zł. W strukturze kosztów najwyższe wartości wynikały z tytułu wynagrodzeń, usług badawczych, kosztów materiałów.

Zadania przewidziane w ramach Programu Wieloletniego do realizacji w 2020 r. oraz dotacji celowych (lata 2021 i 2022) zostały wykonane w oparciu o ustalenia z MRiRW oraz wskaźniki określone w umowach dotacji. Niepełna realizacja zadań w poszczególnych latach dotyczyła: w 2020 r. – realizacji czterech zadań (wyjazdy zagraniczne i ocena presji infekcyjnej), z uwagi na panującą pandemię COVID-19 zadania realizowano w 95%, w 2021 r. – jednego zadania (w części dotyczącej niedokonania zakupu spektrofotometru mikroplytkowego) z przyczyn niezależnych od Instytutu zrealizowano w 95%, w 2022 r. – jednego zadania (przygotowanie folderu informacyjnego) zrealizowano w 50%. Potrzebna do przygotowania folderu informacja zrealizowana została w końcu 2022 r²⁵.

Instytut w badanym okresie, zgodnie z art. 21 ust. 6 uoib, z uwagi na posiadany przez Instytut status Państwowego Instytutu Badawczego, otrzymywał dotacje celowe na finansowanie realizacji zleconych zadań. Wysokość dotacji w każdym roku określana była w ustawie budżetowej. Instytut każdego roku negocjował zakres tematyczny zadań w poszczególnych obszarach. Część zadań miała charakter ciągły np. utrzymanie Krajowego Centrum Roślinnych Zasobów Genowych (tzw. „Bank genów”), utrzymanie akredytowanego laboratorium kontroli GMO, tłumaczenie przepisów ISTA²⁶, szkolenia inspektorów nasiennych. Poszczególne zadania były corocznie ustalane w porozumieniu pomiędzy MRiRW a IHAR-PIB i określone w załącznikach do umów dotacji.

W realizacji ww. zadań Instytut korzystał z usług innych jednostek. Doboru jednostek, jak wyjaśnił Dyrektor Instytutu, „dokonywano w oparciu o kompetencje merytoryczne, doświadczenie oraz posiadaną infrastrukturę i specjalistyczną kadrę, niezbędne do realizacji ww. zadań. Zakres zleconych usług wynikał z zapisów umów dotacji oraz kosztorysu, będącego jej częścią. Instytut posiadał powiązania kapitałowe ze spółkami Grupy IHAR, występującymi jako usługobiorcy. Instytut, w ramach realizowanych zadań dotowanych z budżetu państwa, nie zlecał ich do wykonania innym podmiotom (niż Spółki Grupy IHAR). Badania realizowane były w całości przez

²⁴ Aneks nr 2 do umowy nr 7163/IA/SN/2021 określający termin rozliczenia dotacji w kwocie 965 tys. zł na 31.12.2023 r, Decyzja Nr 1/491859/SPUB-I/SN/2021 przenosząca część dotacji w kwocie 346,7 tys. zł na 2023 r.

²⁵ Informacja pt. „Wstępna analiza sytuacji prawnej odmian uzyskanych z wykorzystaniem NPBT wraz z identyfikacją obszarów prawa, które winny zostać zbadane przed komercjalizacją uzyskanych wyników i odmian”, które zrealizowano pod koniec 2022 roku, a opracowanie finalnej wersji folderu możliwe jest do zrealizowania w 2023 roku. Stopień realizacji zadania 50%.

²⁶ ISTA – Międzynarodowy Związek Oceny Nasion.

Instytut. Zlecane były, jedynie usługi w zakresie pozyskania danych do wykonanych zadań”.

Instytut w okresie objętym kontrolą pozyskał środki na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego z przeznaczeniem na zakup aparatury naukowo-badawczej, na podstawie umowy dotacji celowej z 22 lipca 2021 r. od Ministra Edukacji i Nauki w kwocie 965 tys. zł. Pozyskane środki, w badanym okresie, nie były wydatkowane. Rozliczenie dotacji, zgodnie z aneksem do umowy z 2021 r. zostało ustalone na koniec 2023 r.

Instytut złożył wniosek dotyczący inwestycji w obszarze działalności naukowej wynikający rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 marca 2019 r. w sprawie przyznawania, rozliczania i przekazywania środków finansowych na realizację inwestycji związanych z kształceniem oraz działalnością naukową²⁷.

Instytut nie składał wniosków w sprawie przyznania środków finansowych wynikających z § 3 ust. 1 rozporządzenia MNiSW z dnia 14 marca 2019 r. w sprawie przyznania, rozliczania i przekazywania środków finansowych na realizację inwestycji związanych z kształceniem oraz działalnością naukową. Instytut na finansowanie inwestycji związanych z działalnością naukową (tryb art. 365 pkt 4 lit. b ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce) wydatkował jedynie ze środków własnych kwotę 127,3 tys. zł. Poniesione wydatki dotyczyły przeprowadzonej w 2020 r. modernizacji budynku laboratorium in vitro w Oddziale Instytutu w Boninie. Wykonano prace remontowo-modernizacyjne w zakresie remontu dachu i docieplania budynku w oparciu o umowy zawarte w wyniku przeprowadzonego postępowania w trybie zapytania ofertowego na wykonanie robót remontowo-budowlanych.

Dyrektor oświadczył, że Instytut, w badanym okresie, nie realizował zadań na podstawie art. 37 ust. 1 uoib.

(akta kontroli str. 144-151, 154-175, 177-179, 1603, 1628, 2274-2276)

1.9 W badanym okresie stan zatrudnienia w Instytucie na stanowiskach naukowych zmniejszył się z 113 w 2020 r. do 90 osób w 2023 r. Spadek zatrudnienia o 20,9% spowodowany był zwolnieniami (30 osób) w tym odejściem na emeryturę (14 osób). Stan zatrudnienia pracowników naukowych w Instytucie w ocenie Dyrektora nie zagrażał zakresowi i terminowości realizacji wykonywanych zadań.

W ocenie Dyrektora Instytutu, zatrudnienie było adekwatne do prowadzonej działalności, nie było długotrwałych wakatów, a kadra uzupełniania była na bieżąco, stosownie do konieczności. W badanym okresie 14 osób zatrudnionych w Instytucie przeniesionych zostało na pierwsze stanowiska naukowe. Struktura zatrudnienia kadry naukowej wg średniej wieku była stabilna i wynosiła na stanowiskach profesora 63 lata, profesora Instytutu – 56 lat, adiunkta – 50 lat i asystenta 37 lat. Spadek zatrudnienia odnotowano w grupie adiunktów o 14 osób (22,6%) i asystentów o 6 osób (20,7%).

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że „Spadek zatrudnienia spowodowany był również zmianą organizacyjną Instytutu – od 1 stycznia 2022 r. zlikwidowano zakład naukowy Laboratorium Kontroli GMO i w jej miejsce utworzono jednostkę nienaukową LKGMO z uwagi na realizowane zadania laboratorium akredytowanego (...) na spadek zatrudnienia kadry naukowej miał wpływ poziom wynagrodzeń. Wprowadzony od dnia 1 stycznia 2022 r. nowy Regulamin wynagradzania, jak i kolejne podwyżki od dnia 1 stycznia 2023 r. spowodowały, że tylko w grupie pracowników naukowych wynagrodzenie zasadnicze przeciętnie wzrosło o 25%, a w przypadku profesorów

²⁷ Dz.U. z 2020 r. poz. 1956.

o ok. 30%. Ponadto zmodyfikowane zostały zasady przyznawania premii regulaminowej i uznaniowej oraz wprowadzono szereg dodatkowych świadczeń dla pracowników w postaci premii (publikacyjna, za złożenie wniosku projektowego, za przyznanie projektu), jak i dodatki z tytułu realizacji zadań na rzecz kontrahentów zewnętrznych". Poza czynnikami finansowymi, jak wyjaśnił Dyrektor „Instytut dba również o należyłą atmosferę w miejscu pracy; obowiązują procedury antymobbingowe, prowadzone są w tym zakresie szkolenia, powołano Rzecznika zaufania, Rzecznika dyscyplinarnego oraz Rzecznika równości”.

Dyrektor podał również, że „Instytut dokłada wszelkich starań by działalność naukowa przebiegała płynnie, na co najmniej tym samym poziomie, bez względu na rotacje zatrudnienia. Badany okres Instytut rozpoczął z oceną B, aktualnie ma ocenę B+. Tym samym zmniejszenie zatrudnienia na stanowiskach naukowych w tamtym czasie nie miało zasadniczego wpływu na prowadzone badania naukowe i prace rozwojowe.”

(akta kontroli str. 82-87, 91-92, 277-278, 565-566)

1.10 Dyrektor Instytutu oświadczył, że wszyscy pracownicy naukowci zatrudnieni w Instytucie wyłaniani byli w drodze konkursu. W oparciu o przeprowadzoną analizę kontrolną na wybranej losowo próbie czterech przeprowadzonych konkursów na zatrudnienie pracownika naukowego Instytutu nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie realizacji zasad naboru pracowników naukowych. Ustalono, że zatrudnienie pracowników naukowych w Instytucie prowadzono zgodnie ze Statutem. Rekrutacja poprzedzona była konkursem ogłaszającym przez Dyrektora Instytutu, a informacje o konkursach publikowane były na stronie internetowej Instytutu, ministra właściwego do spraw nauki w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie Komisji Europejskiej w europejskim portalu dla młodych naukowców. Wymagania na dane stanowisko zostały określone w Regulaminie RN. Kwalifikacje kandydatów na stanowiska naukowe były opiniowane przez Radę Naukową. Z uwagi na fakt, że proces zatrudnienia pracownika na stanowisko naukowe może, jak wyjaśnił Dyrektor, trwać kilka miesięcy uwzględniając tryb pracy RN (kwartalne posiedzenia) nowo zatrudniani pracownicy przyjmowani byli na stanowiska inżyniersko-techniczne.

(akta kontroli str. 63, 87, 1419-1506)

1.11 W oparciu o badanie próby kontrolnej zatrudnionych pracowników naukowych stwierdzono, że pracownicy naukowci Instytutu posiadali kwalifikacje wymagane art. 43 ust. 2-5 uoib. Pracowników na stanowiskach badawczo-technicznych w Instytucie nie zatrudniano. W Instytucie utworzone było stanowisko Zastępcy Dyrektora ds. Naukowych w badanym okresie na mocy powołania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do dnia 16 stycznia 2023 r. zatrudniona była dr hab. Pani Magdalena Szechyńska -Hebda a od dnia 1 lutego 2023 r. powołany został dr hab. Pan Michał Kwiatek. W Instytucie utworzone było stanowisko Sekretarza Naukowego. Na wniosek Dyrektora Instytutu po uzyskaniu pozytywnej opinii Rady Naukowej, funkcję tę od 2012 r. wykonywał dr hab. Pan Grzegorz Żurek Osoby pełniące ww. funkcje posiadały kwalifikacje wymagane ustawą o instytutach badawczych.

Rada Naukowa w okresie objętym kontrolą dokonała dwukrotnie oceny dorobku pracowników naukowych Instytutu: za lata 2019–2020 oraz za rok 2021, tj. nie rzadziej niż raz na cztery lata, zgodnie z § 51 Regulaminu Rady Naukowej w sprawie oceny pracowników. RN dokonując oceny zobowiązana była uwzględnić w szczególności liczbę i jakość patentów, wdrożeń, publikacji naukowych oraz prowadzonych i planowanych badań naukowych. Oceny te zostały przeprowadzone

na podstawie ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych oraz ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce²⁸.

Regulamin oceny pracowników naukowych określony został Zarządzeniem Dyrektora IHAR-PIB z dnia 9 września 2020 roku. Oceną objęto wyłącznie pracowników zatrudnionych na stanowiskach naukowych (tj. asystentów, adiunktów, profesorów Instytutu oraz profesorów).

Ocena uwzględniała kryteria, obejmujące ewaluację jednostek naukowych, prowadzoną przez MEiN na podstawie danych zaraportowanych do systemu POLON²⁹. Punktacją objęte były publikacje, patenty, zarejestrowane odmiany roślin, udziały w projektach badawczych (tzw. zdarzenia ewaluacyjne).

W okresie 2019–2020 ocenie poddano 101 pracowników naukowych, w kolejnym okresie (rok 2021) – 89. Wśród ocenianych najliczniejszą grupą byli asystenci oraz adiunkci i stanowili oni, odpowiednio, 79,2% oraz 82% wszystkich osób poddanych ocenie.

Wydano 20 ocen negatywnych za okres 2019–2020 (19,8% wszystkich ocenianych) oraz 10 ocen negatywnych (11,2%) za rok 2021. Najliczniej oceny negatywne występowały w grupie adiunktów (40,9% wszystkich ocenianych adiunktów w okresie 2019–2020 oraz 26,1% w roku 2021). Najczęstszą przyczyną uzyskiwania ocen negatywnych była niska aktywność naukowa.

Pracownicy naukowcy mogli zgłaszać fakt dodatkowego zatrudnienia i otrzymać zgodę Dyrektora Instytutu. W efekcie wyrażonej zgody następowało zmniejszenie etatu pracownika lub przeniesienie na stanowisko nienaukowe, tak, by godziny pracy nie kolidowały z dodatkowym zatrudnieniem. W badanym okresie dwie osoby zatrudnione na stanowisku adiunkta wnioski o taką zgodę, w efekcie nastąpiło zmniejszenie etatów (z dwóch na 1,3) i zatrudnienie na stanowisku nienaukowym.

Przeprowadzone badanie na grupie kontrolnej potwierdziło, że w Instytucie pracownikami zawierano umowy o zakazie konkurencji, tak z pracownikami na stanowiskach naukowych, jak i z pracownikami grupy inżynieryjno-technicznej zatrudnionych w zakładach naukowych, jako osobami biorącymi udział przy prowadzeniu działalności naukowej.

(akta kontroli str. 87-96,1507-1530)

1.12 Instytut posiadał uprawnienia³⁰ do nadawania stopni naukowych: doktora i doktora habilitowanego w dyscyplinie rolnictwo i ogrodnictwo. W badanym okresie Instytut na mocy decyzji administracyjnych RN Instytutu nadał 18 stopni doktora i jeden doktora habilitowanego. W 2020 r. nadał cztery stopnie doktora i jeden doktora habilitowanego, w 2021 r – dwa, w 2022 r – 11 i w 2023 r. – jeden stopień doktora. Instytut prowadził działania w celu zwiększenia liczby uzyskiwanych stopni i tytułów naukowych poprzez m.in.: wdrożenie projektów projakościowych wspierających rozwój kadry naukowej Instytutu poprzez i finansowanie kosztów publikacji naukowych i popularyzacji wyników, jak i przyznawanie premii motywacyjnych dla pracowników wyróżniających się wysoką ilością publikacji, skróceniem okresu od rozpoczęcia przewodu doktorskiego do obrony pracy doktorskiej.

²⁸ Dz. U. z 2021 r. poz. 74.

²⁹ POLON -Zintegrowany System Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce.

³⁰ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz artystycznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1818).

W oparciu przeprowadzone badanie kontrolne dziewięciu decyzji Rady Naukowej Instytutu o nadaniu stopnia naukowego nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie nadawania stopni naukowych.

Instytut nie prowadził w okresie kontrolnym studiów podyplomowych i doktoranckich. Od 2021 r. występował, jako współzałożyciel Szkoły Doktorskiej³¹, której zadaniem było kształcenie przyszłych kadr i przygotowanie do uzyskania stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk rolniczych, m. in. w dyscyplinie rolnictwo i ogrodnictwo.

W okresie objętym kontrolą Instytut przeprowadził 37 szkoleń, w których uczestniczyło łącznie 1491 osób. Szkolenia dotyczyły w szczególności GMO, przepisów ISTA³², nasiennictwa i oceny nasion, agrotechniki, upraw buraka i ziemniaka, nawożenia i produkcji ekologicznej.

(akta kontroli str. 70-81, 91)

1.13 Instytut w badanym okresie był kontrolowany przez MRiRW (od 18 października do 31 grudnia 2021 r.) Przedmiotem kontroli były wybrane zagadnienia funkcjonowania Instytutu z uwzględnieniem działalności finansowej, organizacji i jakości pracy oraz jakości zarządzania Instytutem w latach 2020–2021. Minister RiRW pozytywnie ocenił realizację badań naukowych i prac rozwojowych oraz efekty wdrożeniowe, jak i komercjalizację prowadzonych badań.

Minister RiRW w skierowanym do Instytutu wystąpieniu pokontrolnym w dniu 19 stycznia 2023 r., zawarł cztery zalecenia pokontrolne dotyczące m.in. braku perspektywicznych kierunków działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej, jak i wieloletniej strategii Instytutu. Wskazał na spadek liczby uzyskiwanych stopni i tytułów naukowych. Działania Instytutu w zakresie współpracy z jednostkami doradztwa rolniczego oraz szkołami rolniczymi uznał za niewystarczające. Plany finansowe zatwierdzone były w terminach uniemożliwiających ich obowiązywanie od początku roku, którego dotyczyły, za nieprawidłowe uznano dokonywanie wydatków i zaciąganie zobowiązań bez ustalonych i zaopiniowanych planów.

Zalecenia pokontrolne dotyczące przyjmowania planów finansowych, jak i opracowania strategii rozwoju oraz perspektywicznych kierunków rozwoju działalności naukowej wdrożeniowej i rozwojowej – Instytut realizował. Pozostałe zalecenia, dotyczące osiągnięć naukowych, współpracy z jednostkami doradztwa rolniczego oraz szkołami rolniczymi, pozostawały w toku realizacji.

Ponadto, w Instytucie prowadzono corocznie audyty - każdy, z wynikiem pozytywnym, audytowane było Laboratorium Genetycznie Modyfikowanych Organizmów przez Polskie Centrum Akredytacji w zakresie zgodności z normą PN ISO 17025, dotyczącą kompetencji laboratorium w zakresie prowadzonych badań.

(akta kontroli str. 93-119)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W badanym okresie Instytut nie posiadał wymaganej strategii rozwoju ani perspektywicznych kierunków rozwoju działalności naukowej, wdrożeniowej i rozwoju Instytutu.
2. Roczne plany badań naukowych i prac rozwojowych Instytutu były dokumentami bardziej o charakterze formalnym niż merytorycznym, gdyż w sposób istotny pozbawione były walorów planistycznych z uwagi na fakt, że dokumenty te

³¹ Szkoła Doktorska AgroBioTech PhD utworzona z Instytutem Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego – Państwowym Instytutem Badawczym w Warszawie, Instytutem Ogrodnictwa – Państwowym Instytutem Badawczym w Skierniewicach, Instytutem Ochrony Roślin – Państwowym Instytutem Badawczym w Poznaniu.

³² ISTA – Międzynarodowe Przepisy Oceny Nasion.

Instytut przyjmował do realizacji z dużym opóźnieniem tj. w czwartym kwartale roku (lata 2021–2022) i w drugim kwartale (lata 2020 i 2023).

(akta kontroli str. 125, 1269-1337, 1378b)

OCENA CZĄSTKOWA

Instytut w latach objętych kontrolą prowadził badania naukowe i prace rozwojowe bez wyznaczenia perspektywicznych kierunków działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej wymaganych zgodnie z zaleceniami MRiRW z 2018 r. Instytut nie posiadał wymaganej strategii rozwoju ani perspektywicznych kierunków rozwoju działalności naukowej, wdrożeniowej i rozwoju Instytutu. Roczne plany badań naukowych i prac rozwojowych, przyjmowane były do realizacji z istotnym opóźnieniem, w tym w latach 2021–2022 nawet w czwartym kwartale roku, tracąc swój planistyczny charakter.

W badanym okresie spadała liczba publikacji naukowych, wykazano również wysoki wskaźnik ocen negatywnych pracowników naukowych w latach 2020–2021.

Instytut przyjęte do realizacji zadania podstawowe finansowane ze środków publicznych wykonał prawidłowo. Racjonalnie wykorzystywał przyznawane środki dotacji. Zatrudnienie w Instytucie było adekwatne do realizowanych zadań. Rozliczeń dotacji dokonywał zgodnie z zawartymi umowami. Zadania o szczególnej określone w art. 22 pkt 2 ustawy o instytutach badawczych realizował w sposób ciągły, prawidłowo, na mocy umów dotacji zawieranych corocznie z Ministrem RiRW. Instytut nie dokonywał wdrożeń wyników prowadzonych badań naukowych i prac rozwojowych, jako końcowych produktów celem komercjalizacji, które mogłyby być wykorzystane poza Instytutem. Wszystkie wdrożenia wykazane w Sprawozdaniach za lata 2020–2022 dotyczyły materiałów hodowlanych o potencjalnej wartości wdrożeniowej, które nie były produktem końcowym, gotowym do komercjalizacji.

2. Gospodarka finansowa i zarządzanie majątkiem Instytutu

2.1 Instytut opracował plany finansowe na poszczególne lata 2020–2023, które uchwałami Rady Naukowej z dnia 15 czerwca 2020 r., 28 czerwca 2021 r., 7 czerwca 2022 r. oraz z dnia 15 grudnia 2022 r. zaopiniowano pozytywnie. W dniu 23 czerwca 2023 r. dokonano zmiany planu finansowego na 2023 r. Na nieterminowe zaopiniowanie planów finansowych na lata 2020–2022 zwróciło uwagę Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Realizując zalecenia pokontrolne, Instytut zaopiniował plan finansowy na 2023 r. w dniu 15 grudnia 2022 r., tj. przed okresem, którego plan dotyczył.

W latach 2020–2023 (I kwartał) kwota osiągniętych przychodów Instytutu wyniosła odpowiednio – 74 638,7 tys. zł (98,6% planu w wysokości 75 666,7 tys. zł), 81 485,9 tys. zł (104,7% planu w wysokości 77 793,8 tys. zł), 93 835,4 tys. zł (108,5% planu w wysokości 86 509,9 tys. zł), 14 804,9 tys. zł (15,5% planu w wysokości 95 379,6 tys. zł). Zwiększenia wartości przychodów wynikały ze wzrostu przychodów ze sprzedaży produktów roślinnych i zwierzęcych, wzrostu przychodów z działalności statutowej, gospodarczej i finansowej.

Różnice pomiędzy zaplanowanymi a zrealizowanymi przychodami w 2020 r. dotyczyły kwot otrzymanych dotacji, w 2021 r. – wysokości dywidendy ze Spółek Grupy IHAR, a w 2022 r. – wysokości dywidendy oraz grantów krajowych i zagranicznych a także przychodów z działalności rolniczej.

W 2020 r. przychody własne Instytutu wyniosły 44 109,7 tys. zł, tj. 59,1% przychodów ogółem (74 638,7 tys. zł), w tym: przychody ze sprzedaży wyników badań naukowych i prac rozwojowych – 2870,2 tys. zł (6,5% przychodów własnych Instytutu), przychody

ze sprzedaży patentów, praw ochronnych oraz licencji na stosowanie – 40,9 tys. zł (0,1% przychodów własnych Instytutu).

W 2021 r. przychody własne Instytutu wyniosły 49 177,5 tys. zł, tj. 60,4% przychodów ogółem (81 485,9 tys. zł), w tym: przychody ze sprzedaży wyników badań naukowych i prac rozwojowych – 2492,7 tys. zł (3,1% przychodów własnych Instytutu), przychody ze sprzedaży patentów, praw ochronnych oraz licencji na stosowanie – 1,6 tys. zł (0,004% przychodów własnych Instytutu).

W 2022 r. przychody własne Instytutu wyniosły 63 946,8 tys. zł, tj. 68,1% przychodów ogółem (93 835,4 tys. zł), w tym: przychody ze sprzedaży wyników badań naukowych i prac rozwojowych – 2246,1 tys. zł (3,5% przychodów własnych Instytutu), przychody z patentów, praw ochronnych oraz licencji – 8,5 tys. zł (0,01% przychodów własnych Instytutu) i przychody z prac wdrożeniowych – 27 tys. zł (0,04% przychodów własnych Instytutu).

W 2023 roku (I kwartał) przychody własne Instytutu wyniosły 12 562,4 tys. zł, tj. 84,8% przychodów ogółem (14 804,9 tys. zł). Instytut uzyskał przychody ze sprzedaży wyników badań naukowych i prac rozwojowych – 238,7 tys. zł (1,9% przychodów własnych Instytutu).

Przychody z dotacji otrzymanych w 2020 r. wyniosły 20 143,1 tys. zł, tj. 27% przychodów ogółem w kwocie 74 638,7 tys. zł, w 2021 r. – 19 704,8 tys. zł, tj. 24,2% przychodów ogółem 81 485,9 tys. zł, w 2022 r. – 19 420,2 tys. zł, tj. 20,7% przychodów ogółem w kwocie 93 835,4 tys. zł, natomiast w 2023 roku (I kwartał) przychody z wpływu na poczet przyszłej dotacji tytułem zaliczki wyniosły 1480,5 tys. zł, tj. 10% przychodów ogółem w kwocie 14 804,9 tys. zł.

Zwroty niewykorzystanych środków z dotacji dokonywane były przez Instytut terminowo.

Na wybranej próbie przekazanych dotacji o najwyższej wartości, w łącznej kwocie 20 660 tys. zł dokonano badania prawidłowości rozliczenia dotacji otrzymanych w latach 2020–2023 (I kwartał). Rozliczeniu podlegały koszty poniesione od dnia 1 stycznia danego roku, pomimo że – w dwóch badanych przypadkach – środki dotacji wpłynęły na konto instytutu odpowiednio – w kwietniu 2020 r. oraz w październiku 2021 r. Rozliczenie dotacji było zgodne z zapisami umów. Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że „Zadania przed uzyskaniem środków z dotacji były finansowane ze środków własnych IHAR. Brak środków z dotacji w dacie rozpoczęcia zadań nie miało istotnego wpływu na realizację zadań. Przekazanie środków z dotacji w ww. terminach nie miało istotnego wpływu na sytuację finansową i wykonanie Innych zadań Instytutu, ponieważ Instytut zadbał o inne źródła finansowania.”

W latach 2020–2023 (I kwartał) stan należności pozostałych do zapłaty wynosił odpowiednio – na dzień 31 grudnia 2020 r. – 2801,4 tys. zł, na dzień 31 grudnia 2021 r. – 5109,2 tys. zł, na dzień 31 grudnia 2022 r. – 5193 tys. zł, na dzień 31 marca 2023 r. – 4121,3 tys. zł.

Na wybranej próbie trzech zaległości na dzień 31 marca 2023 r., tj. 74,04 tys. zł, 17 tys. zł i 70,65 tys. zł dokonano badania działań podejmowanych przez Instytut w celu wyegzekwowania należności. Działy Księgowe Instytutu prowadziły kontrolę terminowości zapłaty należności poprzez weryfikację konta należności w ewidencji księgowej. W przypadku braku zapłaty, bez zbędnej zwłoki, terminowo wysyłano do dłużnika wezwania do zapłaty, a następnie – wezwania do zapłaty z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego. W trzech badanych przypadkach dochodząc należności wniesiono powództwo do sądu o zapłatę.

W okresie 2020–2023 (I kwartał) Instytut dokonał umorzenia należności w łącznej kwocie 272,1 tys. zł, m.in. z powodu śmierci dzierżawcy działki ogrodniczej (157,68 zł), przedawnienia należności sprzed 2008 r. (173 148,48 zł), wyroku sądu odnośnie do nieprawidłowo naliczanego czynszu dzierżawnego (34 894,80 zł). Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że „w IHAR-PIB każdą sprawę dotyczącą umorzenia należności rozpatrywano indywidualnie, nie ma procedur w tym zakresie”.

W okresie 2020–2023 (I kwartał) nie wystąpiły przypadki przedawnienia należności.

(akta kontroli str. 2018-2093, 2188-2197, 2201-2279)

W latach 2020–2023 (I kwartał) wysokość kosztów wyniosła odpowiednio: 71 718 tys. zł (96,9% planu w wysokości 73 997 tys. zł), 71 985,6 tys. zł (93,9% planu w wysokości 76 672,3 tys. zł), 79 710,4 tys. zł (97,1% planu w wysokości 82 093,5 tys. zł).

Różnice pomiędzy zaplanowanymi a zrealizowanymi kosztami w latach 2020–2022 spowodowane były odpowiednio – w 2020 r. – niewykorzystaniem środków z dotacji, zmniejszeniem rezerw na odprawy emerytalne i nagrody jubileuszowe, niższymi kosztami działalności rolniczej, w 2021 r. – zmniejszeniem zatrudnienia, obniżeniem realizacji usług z powodu pandemii, niższymi od zaplanowanych kosztami działalności rolniczej, 2022 r. – wzrostem minimalnego wynagrodzenia oraz niższymi kosztami działalności rolniczej.

W 2020 r. wysokość kosztów wynagrodzeń osobowych wyniosła 22 295,2 tys. zł (95,8% planu w wysokości 23 280,4 tys. zł), wysokość kosztów składek naliczanych od wynagrodzeń wyniosła – 4417 tys. zł (80,3% planu w wysokości 5500 tys. zł), wysokość wydatków majątkowych – 4759,5 tys. zł (240,3% planu w wysokości 1980 tys. zł); koszty wynagrodzeń wraz z naliczonymi składkami stanowiły 37,2% ogółu kosztów Instytutu (71 718 tys. zł).

W 2021 r. wysokość kosztów wynagrodzeń z tytułu umów o pracę wyniosła 21 573,2 tys. zł (87,1% planu w wysokości 24 760 tys. zł), wysokość kosztów składek naliczanych od wynagrodzeń – 4176,3 tys. zł (91,4% planu w wysokości 4571 tys. zł), wysokość wydatków majątkowych – 7106 tys. zł (154,8% planu w wysokości 4590 tys. zł); koszty wynagrodzeń wraz z naliczonymi składkami stanowiły 35,8% ogółu kosztów Instytutu (71 985,6 tys. zł).

W 2022 r. wysokość kosztów wynagrodzeń z tytułu umów o pracę wyniosła 24 731,5 tys. zł (101,7% planu w wysokości 24 333,5 tys. zł), wysokość kosztów składek naliczanych od wynagrodzeń – 4816,8 tys. zł (103% planu w wysokości 4675 tys. zł), wysokość wydatków majątkowych – 5654,6 tys. zł (102,2% planu w wysokości 5530 tys. zł); koszty wynagrodzeń wraz z naliczonymi składkami stanowiły 37,1% ogółu kosztów Instytutu (79 710,4 tys. zł).

W 2023 r. (I kwartał) wysokość kosztów wynagrodzeń z tytułu umów o pracę wyniosła 6432,8 tys. zł (22,8% planu w wysokości 28 226 tys. zł); wysokość kosztów składek naliczanych od wynagrodzeń – 1232,3 tys. zł (22,4% planu w wysokości 5498 tys. zł), wysokość kosztów wydatków majątkowych – 81,2 tys. zł (1,5% planu w wysokości 5410 tys. zł); koszty wynagrodzeń wraz z naliczonymi składkami stanowiły 28,7% ogółu kosztów Instytutu (26 719,9 tys. zł).

Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że „W latach 2020–2022 IHAR-PIB nie dokonywał zmian planów finansowych w trakcie trwającego roku budżetowego, było to nieprawidłową praktyką, która została zmieniona w 2023 roku”.

(akta kontroli str. 2280-2291, 2543-2546)

2.2 Zgodnie z rachunkiem zysków i strat, w latach 2020–2022, Instytut uzyskał dodatni wynik finansowy. Zysk netto wyniósł odpowiednio: 2828,8 tys. zł, 9408,4 tys. zł i 14 021,7 tys. zł i został w poszczególnych latach przeznaczony na zwiększenie funduszu rezerwowego.

W latach 2020–2022 Instytut osiągnął przychody ze sprzedaży produktów, usług, towarów i materiałów działalności rolniczej odpowiednio – 27 814,8 tys. zł (37,3% przychodów ogółem w kwocie 74 638,7 tys. zł), 31 081 tys. zł (38,1% przychodów ogółem w kwocie 81 485,9 tys. zł) i 41 832,7 tys. zł (44,6% przychodów ogółem 93 835,4 tys. zł). Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów działalności rolniczej wyniosły odpowiednio – 24 347,2 tys. zł (34% kosztów ogółem w kwocie 71 718 tys. zł), 24 485,7 tys. zł (34% kosztów ogółem w kwocie 71 985,6 tys. zł), 24 779,4 tys. zł (31,1% kosztów ogółem w kwocie 79 710,4 tys. zł); przychody z działalności statutowej, badawczo-rozwojowej odpowiednio – 28 969,1 tys. zł (38,8% przychodów ogółem), 29 297,5 tys. zł (36% przychodów ogółem), 31 986,8 tys. zł (34,1% przychodów ogółem). Koszty realizacji działalności statutowej wyniosły odpowiednio – 28 106 tys. zł (39,2% kosztów ogółem), 28 448,6 tys. zł (39,5% kosztów ogółem), 31 397,7 tys. zł (39,4% kosztów ogółem). Przychody z działalności gospodarczej wyniosły odpowiednio – 7468,9 tys. zł (10% przychodów ogółem), 8503,8 tys. zł (10,4% przychodów ogółem), 9547,4 tys. zł (10,2% przychodów ogółem).

Wzrost zysku w roku 2021 w stosunku do roku 2020 wynikał ze wzrostu przychodów z działalności rolniczej przy tym samym poziomie kosztów o 3107,6 tys. zł, wzrostu zysku z działalności gospodarczej o 399,6 tys. zł, spadku kosztów ogólnego zarządu o 1090,8 tys. zł oraz wzrostu przychodów finansowych o 5101,6 tys. zł. Wzrost zysku w roku 2022 w stosunku do roku 2021 wynikał ze wzrostu przychodów z działalności rolniczej przy tym samym poziomie kosztów o 10 458,1 tys. zł.

Sprawozdania finansowe za lata 2020–2022 podlegały opinii biegłych rewidentów, w których stwierdzano, że jednostka nie wykazuje niepewności dalszej możliwości kontynuowania działalności w latach następnych.

(akta kontroli str. 2018-2026, 2094-2183, 2198-2199, 2543-2547)

2.3 W okresie od 2020–2023 (I kwartał) Instytut prowadził działalność inną niż wymieniona w art. 2 ust. 1-3 uoib, która została wyodrębniona pod względem finansowym i rachunkowym z działalności podstawowej Instytutu.

W latach 2020–2023 (I kwartał) wartość usług komercyjnych wykonanych przez Instytut na rzecz podmiotów zewnętrznych wyniosła odpowiednio 10 522,1 tys. zł, 11 264 tys. zł, 12 184,4 tys. zł oraz 1773,4 tys. zł i stanowiła odpowiednio 14,1%, 13,8%, 13% oraz 12% przychodów Instytutu ogółem.

W 2020 r. wartość usług rolniczych wyniosła 69,5 tys. zł, wartość usług w zakresie pozostałej działalności badawczo-rozwojowej wyniosła 3066 tys. zł, usługi z działalności gospodarczo-usługowej (m.in. najem, działalność wydawnicza, analizy laboratoryjne) – 6178 tys. zł, wartość usług z działalności pomocniczej (działalność hotelu, czynsze) wyniosła 1208,6 tys. zł.

W 2021 r. wartość usług rolniczych wyniosła 173,6 tys. zł, wartość usług w zakresie pozostałej działalności badawczo-rozwojowej wyniosła 2633,9 tys. zł, usługi z działalności gospodarczo-usługowej (m.in. najem, działalność wydawnicza, analizy laboratoryjne) – 7563,3 tys. zł, wartość usług z działalności pomocniczej (działalność hotelu, czynsze) wyniosła 893,2 tys. zł.

W 2022 r. wartość usług rolniczych wyniosła 240,2 tys. zł, wartość usług w zakresie pozostałej działalności badawczo-rozwojowej wyniosła 2463,5 tys. zł, usługi z działalności gospodarczo-usługowej (m.in. najem, działalność wydawnicza, analizy

laboratoryjne) – 8425,1 tys. zł, wartość usług z działalności pomocniczej (działalność hotelu, czynsze) wyniosła 1055,6 tys. zł.

W I kwartale 2023 r. Instytut nie zrealizował usług rolniczych o charakterze komercyjnym; wartość usług w zakresie pozostałej działalności badawczo-rozwojowej wyniosła 370,7 tys. zł, usługi z działalności gospodarczo-usługowej (m.in. najem, działalność wydawnicza, analizy laboratoryjne) – 1021,1 tys. zł, wartość usług z działalności pomocniczej (działalność hotelu, czynsze) wyniosła 381,6 tys. zł.

W latach 2020 – 2023 (I kwartał) Instytut uzyskał dodatni wynik finansowy z tytułu realizacji usług rolniczych odpowiednio 52,1 tys. zł, 144 tys. zł, 146,5 tys. zł (w I kwartale 2023 roku Instytut nie zrealizował usług rolniczych o charakterze komercyjnym), z tytułu pozostałej działalności badawczo-rozwojowej odpowiednio 522,7 tys. zł, 625,6 tys. zł, 414,4 tys. zł, 94,6 tys. zł oraz usług z działalności gospodarczo – usługowej odpowiednio 1624,1 tys. zł, 2379,9 tys. zł, 2290,5 tys. zł i 304,2 tys. zł.

Ujemny wynik finansowy w latach 2020 – 2023 (I kwartał) Instytut uzyskał z działalności pomocniczej, tj. działalności hotelu, z tytułu czynszów za wynajmowane mieszkania oraz działalności komunalnej odpowiednio 73,1 tys. zł, 402,1 tys. zł, 579,4 tys. zł oraz 1253,5 tys. zł.

Dyrektor Instytut wyjaśnił, że „IHAR-PIB sporządzał kosztorysy i cenniki do wybranych usług”. Ponadto wyjaśnił, że koszty realizacji usług ustalane były „na podstawie wiedzy posiadanej przez pracowników realizujących daną usługę”.

Instytut nie kwalifikował usług jako działalność wdrożeniową.

(akta kontroli str. 2292-2372)

2.4 W okresie 2020–2023 (I kwartał) wynagrodzenia osobowe dyrektora Instytutu, jego zastępców i głównego księgowego nie przekroczyły limitów określonych w art. 8 pkt 5 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi³³. W przypadkach odwołania ze stanowiska lub rozwiązania umowy o pracę albo umowy cywilnoprawnej będącej podstawą zatrudnienia dyrektora Instytutu, jego zastępców i głównego księgowego, Instytut nie wypłacał odpraw, co było zgodne z obowiązującym regulaminem wynagradzania.

W Instytucie nie wypłacano odszkodowań na podstawie art. 101² ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy³⁴ zwalnianym pracownikom.

Średnie wynagrodzenie z tytułu umów o pracę w latach 2020–2023 (I kwartał) w Instytucie wynosiło odpowiednio – 4,5 tys. zł, 4,8 tys. zł, 5,8 tys. zł oraz 6,2 tys. zł, natomiast z tytułu umów cywilnoprawnych odpowiednio – 5,7 tys. zł, 6,2 tys. zł, 6,7 tys. zł oraz 7 tys. zł.

Osoby zatrudnione na umowę o pracę realizowały zadania według wytycznych poleceń bezpośredniego przełożonego, w czasie pracy zgodnym z wymiarem etatu. W Instytucie nie występowało zjawisko tzw. indywidualnego wymiaru czasu pracy.

Na wybranej próbie pięciu umów cywilnoprawnych, na które poniesiono koszty w wysokości 378,14 tys. zł, tj. co najmniej 5% kosztów ogółem na umowy cywilnoprawne w danym roku dokonano badania poziomu wynagrodzenia oraz sposobu dokumentowania wykonanej pracy. W przypadku trzech umów wynagrodzenie nie odbiegało od przeciętnego wynagrodzenia w projektach lub na stanowiskach, na których zatrudnieni byli zleceniobiorcy. W przypadku dwóch umów nie było możliwe określenie, czy wynagrodzenie odbiegało od przeciętnego

³³ Dz. U. z 2019 r. poz. 2136.

³⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 1510, ze zm.

wynagrodzenia na podobnych stanowiskach w Instytucie, ponieważ Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że „Instytut nie posiada takiego stanowiska w swojej strukturze”.

W trzech z pięciu badanych przypadkach, osoby zatrudnione na podstawie umów cywilnoprawnych potwierdziły wykonanie pracy oświadczeniem stwierdzającym ilość przepracowanych godzin, natomiast w dwóch przypadkach – rejestrem przepracowanych godzin. Rachunki wystawione przez osoby zatrudnione na umowy cywilnoprawne były prawidłowe.

(akta kontroli str. 2280-2284, 2567-2725)

2.5 Na wybranej próbie dwudziestu wydatków w łącznej kwocie 6278,7 tys. zł, w tym po jednym wydatku określonym na podstawie dokumentu księgowego o najwyższej wartości w roku, dokonano badania wydatków poniesionych przez Instytut w latach 2020–2023 (I kwartał). Najwyższe wydatki w poszczególnych latach 2020–2023 (I kwartał) były związane z nabyciem usług badawczych (433,4 tys. zł w 2020 r.), nabyciem aparatury specjalnej, takiej jak chromatograf cieczowy (1529,1 tys. zł w 2021 r.) i fitotron (789,7 tys. zł w 2022 r.) oraz nabyciem energii cieplnej (208,4 tys. zł w I kwartale 2023 r.). Wszystkie badane wydatki zostały rzetelnie skalkulowane. Ostateczna wartość każdego wydatku nie przekroczyła zaplanowanych nakładów. Wydatki zostały udokumentowane fakturami VAT. Zakupione środki trwale zostały prawidłowo ujęte w ewidencji środków trwałych i poprawnie sklasyfikowane, tj. zaliczone do właściwej kategorii środków trwałych.

Wszystkie wydatki w latach 2020–2023 (I kwartał) były celowe i służyły osiągnięciu celów jednostki. Wydatki poddawane były kontroli funkcjonalnej przez kierownika komórki organizacyjnej, której wydatek dotyczył, kontroli formalnej i rachunkowej przez głównego księgowego. Dodatkowo, w przypadku usług badawczych, sporządzany był protokół zdawczo – odbiorczy, podpisywany przez wykonawcę oraz kierownika komórki organizacyjnej, której wydatek dotyczył, a w przypadku zakupu urządzeń – protokół odbioru.

(akta kontroli str. 2373-2542)

2.6 Instytut sporządził plany postępowań o udzielenie zamówień publicznych na lata 2021–2023, które zawierały informacje określone w art. 23 ust. 3 ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (dalej: upzp)³⁵. Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że „nie udało się odnaleźć w zasobach archiwalnych Instytutu Planu postępowań o udzielenie zamówień na rok 2020, a pracownik, który go sporządził, jest już na emeryturze”.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że odejście pracownika na emeryturę nie usprawiedliwia braku planu postępowań o udzielenie zamówień publicznych na 2020 r.

Roczne sprawozdania o udzielonych zamówieniach publicznych za lata 2020–2021 zostały terminowo przekazane Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych, tj. odpowiednio w dniu 24 lutego 2021 r.³⁶, 1 marca 2022 r.³⁷. Sprawozdanie o udzielonych zamówieniach publicznych za 2022 r. zostało przekazane Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych w dniu 27 kwietnia 2023 r., z naruszeniem terminu określonego w art. 82 upzp. Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że „nieterminowe przekazanie sprawozdania za rok 2022 Prezesowi UZP miało incydentalny charakter, wynikający ze zmian osobowych na stanowisku Specjalisty ds. zamówień publicznych”.

³⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 1710, ze zm. – wejście w życie 1 stycznia 2021 r.

³⁶ Zgodnie z ustawą z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm.) – uchylona z dniem 1 stycznia 2021 r.

³⁷ Zgodnie z ustawą z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych – wejście w życie 1 stycznia 2021 r.

W 2020 r. w Centrali Instytutu³⁸ przeprowadzono dziewięć postępowań o udzielenie zamówień publicznych (w tym siedem – w trybie przetargu nieograniczonego, jedno – w trybie wyboru najkorzystniejszej oferty bez negocjacji i jedno postępowanie zostało unieważnione). Łączna wartość zawartych umów wyniosła 1383,7 tys. zł.

W 2021 r. przeprowadzono 12 postępowań o udzielenie zamówień publicznych w trybie przetargu nieograniczonego. Łączna wartość zawartych umów wyniosła 3070,3 tys. zł, natomiast w 2022 r. – 27 postępowań o udzielenie zamówień publicznych (w tym 17 postępowań w trybie przetargu nieograniczonego i 10 – w trybie wyboru najkorzystniejszej oferty bez negocjacji). Łączna wartość zawartych umów wyniosła 5362,9 tys. zł.

W 2023 r. (I kwartał) przeprowadzono cztery postępowania o udzielenie zamówień publicznych (w tym 1 postępowanie w trybie przetargu nieograniczonego, 3 – w trybie wyboru najkorzystniejszej oferty bez negocjacji). Łączna wartość zawartych umów wyniosła 1935,8 tys. zł.

Na wybranej próbie czterech postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, po jednym postępowaniu o najwyższej wartości w roku, sprawdzono prawidłowość zastosowanego trybu wyłonienia wykonawcy, przygotowanie i przeprowadzenie postępowania oraz ich celowość. Dwa spośród czterech badanych postępowań dotyczyły zakupu urządzeń i sprzętu laboratoryjnego i zostały przeprowadzone w trybie przetargu nieograniczonego, dwa – przeprowadzone w trybie podstawowym dotyczyły zakupu ciągnika i zakupu usługi ochrony.

W wyniku analizy czterech postępowań o udzielenie zamówień publicznych nie stwierdzono naruszeń przepisów dotyczących zamówień publicznych w zakresie przygotowania, przeprowadzenia, udzielenia, realizacji zamówień oraz związanych z tym obowiązków publikacyjnych, a także procedur wewnętrznych Instytutu w zakresie udzielania zamówień publicznych. Realizacja zamówień (pod względem przedmiotu zamówienia, terminu realizacji i wysokości wynagrodzenia wykonawcy) była zgodna z postanowieniami zawartych umów. Wydatki poniesione z tytułu realizacji zamówień były celowe i gospodarne oraz służyły realizacji zadań Instytutu.

(akta kontroli str. 2818-2955, 3180-3242, 3251)

2.7 Na dzień 1 stycznia 2020 r. Instytut dysponował gruntami o łącznej powierzchni 17 125,76 ha, z tego gruntami własnymi – 16 911,41 ha oraz gruntami dzierżawionymi od KOWR – 214,35 ha. Na dzień 31 grudnia 2020 r. Instytut dysponował gruntami o łącznej powierzchni 17 122,1 ha, z tego gruntami własnymi – 16 907,75 ha oraz gruntami dzierżawionymi od KOWR – 214,35 ha. Na dzień 31 grudnia 2021 r. Instytut dysponował gruntami o łącznej powierzchni 17 120,73 ha, z tego gruntami własnymi – 16 906,38 ha oraz gruntami dzierżawionymi od KOWR – 214,35 ha. Na dzień 31 grudnia 2022 r. Instytut dysponował gruntami o łącznej powierzchni 17 120,32 ha, z tego gruntami własnymi – 16 905,97 ha, gruntami dzierżawionymi od KOWR – 214,35 ha. Na dzień 31 marca 2022 r. Instytut dysponował gruntami o łącznej powierzchni 17 120,33 ha, z tego gruntami własnymi – 16 905,97 ha, gruntami dzierżawionymi od KOWR – 214,35 ha.

W latach 2020–2023 (I kwartał) Instytut nie sporządzał planów dotyczących przeznaczenia zbędnych nieruchomości do sprzedaży lub wyłączenia z dzierżawy.

³⁸ Wobec nieprzewodzenia jednolitego wykazu postępowań w Instytucie dane nie obejmują postępowań prowadzonych w Zakładach Doświadczalnych IHAR.

Zastępca Dyrektora ds. Naukowych wyjaśnił, że „w roku 2022 Instytut rozpoczął analizę posiadanych nieruchomości, pod kątem ich przydatności w działalności Instytutu. Obecnie trwa weryfikacja wyników tej analizy”.

Analizy nieruchomości pod kątem ich przydatności w działalności Instytutu przeprowadzane były przed dokonaniem poszczególnych transakcji sprzedaży.

W badanym okresie Instytut nie został zobowiązany do sprzedaży lub restrukturyzacji zbędnych nieruchomości przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Korzystanie z mienia Instytutu uregulowano w sposób formalny poprzez wprowadzenie przepisów wewnętrznych, w tym zarządzeń i regulaminów – m.in. zarządzenie nr 15/D/2022 z dnia 1 sierpnia 2022 r. ws. ustalenia zasad korzystania z samochodu służbowego i samochodu prywatnego dla celów służbowych, zarządzenia nr 5/D/2017 z dnia 13 lutego 2017 r. oraz nr 26/D/2022 z dnia 17 listopada 2022 r. dotyczące opłat za korzystanie z pokoi gościnnych w Ośrodku Szkoleniowym w Centrali Instytutu przez pracowników IHAR-PIB oraz pozostałych gości, a także poprzez umowy dotyczące korzystania z mienia.

W latach 2020–2023 (I kwartał) członkowie kierownictwa Instytutu korzystali z zakwaterowania, natomiast nie korzystali z wyżywienia. Instytut wynajmował na rzecz pracowników lokale mieszkalne będące jego własnością. W wyniku badania wybranej próby dwóch umów na najem lokali mieszkalnych, stwierdzono że Instytut wynajmował na rzecz pracowników lokal mieszkalny usytuowany w Bydgoszczy przy zastosowaniu stawki 9,18 zł za m² dla umowy z dnia 1 lipca 2009 r. oraz w Grodkowicach przy zastosowaniu stawki czynszu na poziomie 600 zł/m-c dla umowy z dnia 1 października 2022 r. Powyższe stawki zostały ustalone odpowiednio w oparciu o zarządzenia Prezydenta miasta Bydgoszczy³⁹ oraz o ceny rynkowe wynajmu na terenie gminy.

W latach 2020–2023 (I kwartał) z tytułu realizacji transakcji sprzedaży nieruchomości osiągnięto przychody na łączną kwotę 1967,5 tys. zł, z tego w 2020 r. – 228,1 tys. zł, w 2021 r. – 419,3 tys. zł, w 2022 r. – 1236,3 tys. zł oraz w I kwartale 2023 r. – 83,8 tys. zł.

Na podstawie badania trzech największych kwotowo transakcji sprzedaży nieruchomości dokonanych w latach 2020–2023 (I kwartał) stwierdzono, że ceny nieruchomości nie były niższe niż oszacowane przez rzeczoznawcę majątkowego w operatach szacunkowych oraz przestrzegane były określone w Instytucie przepisy wewnętrzne w sprawie sprzedaży nieruchomości⁴⁰.

Z uwagi na wartości ww. transakcji sprzedaży, nie były wymagane zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie art. 38-41 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym⁴¹.

W 2020 r. na inwestycje Instytut wydatkował 610,7 tys. zł, tj. 73,6% planu w wysokości 830 tys. zł. Największym zadaniem inwestycyjnym zrealizowanym przez Instytut w 2020 r. była modernizacja szklarni ekspozycyjno-doświadczalnej w Bydgoszczy w kwocie 566,7 tys. zł. Niższe wykonanie planu spowodowane było rezygnacją z zakupu pieców c.o. do kotłowni w Ogrodzie Botanicznym w Bydgoszczy.

W latach 2021–2022 (I kwartał) zaplanowano środki finansowe łącznie na osiem

³⁹ Zarządzenie nr 245/2017 z dnia 15 kwietnia 2017 r. i zarządzenie nr 14/2022 z dnia 11 stycznia 2022 r.

⁴⁰ Regulamin ws. sprzedaży nieruchomości gruntowych – zarządzenie nr 20/D/2017 z dnia 14 grudnia 2017 r.

⁴¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1933, ze zm.

inwestycji, z odpowiednio w kwotach – 110 tys. zł (na jedną inwestycję) oraz 2170 tys. zł (na siedem inwestycji).

Na remonty nieruchomości w 2020 r. wydatkowano ze środków Instytutu kwotę 613,7 tys. zł. W latach 2021-2023 (I kwartał) Instytut nie wydatkował środków na remonty. Inwestycje i remonty nie były realizowane z powodu wyroków sądowych nakładających na Instytut konieczność zapłaty określonych należności oraz konieczności zapłaty podatku VAT ze środków Instytutu w ramach Krajowego Planu Odbudowy.

Dyrektor Instytutu podał, że w okresie 2020–2023 (I kwartał) Instytut posiadał 296 obiektów budowlanych, dla których prowadzone były książki budowlane. Dla 251 z 296, tj. 84,8% posiadanych obiektów budowlanych wykonane zostały przeglądy wymagane przepisami Prawa budowlanego.

Dla 45 z 296 obiektów (tj. 15,2% liczby posiadanych obiektów) usytuowanych w dwóch lokalizacjach, w okresie 2020–2023 (I kwartał) nie zostały wykonane przeglądy, w sytuacji gdy, zgodnie z art. 62 ust. 1 Prawa budowlanego, przeglądy te powinny być wykonane w okresach rocznych i pięcioletnich. Powodem niewykonania przeglądów okresowych były zmiany personalne w jednostce oraz planowana likwidacja budynków. Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że według stanu na dzień 13 czerwca 2023 r. zostały wykonane wszystkie przeglądy wymagane przez Prawo budowlane.

(akta kontroli str. 2726-2799)

W wyniku oględzin dwóch obiektów budowlanych, tj. budynku Laboratorium nr 1 oraz hali wegetacyjnej (hali fitotronowej), stwierdzono dobry stan techniczny obu obiektów. Przeglądów rocznych i pięcioletnich ww. obiektów budowlanych dokonywano w prawidłowych terminach, wymaganych przez Prawo budowlane oraz uzupełniono wpisy do książek obiektów budowlanych.

(akta kontroli str. 2800-2817)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nieterminowe przekazanie Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych rocznego sprawozdania o udzielonych zamówieniach publicznych za 2022 r. Sprawozdanie zostało przekazane 27 kwietnia 2023 r., co stanowi naruszenie terminu określonego w art. 82 upzp, zgodnie z którym sprawozdanie powinno być przekazane do 1 marca 2023 r.

(akta kontroli str. 2872-2894, 3180-3183)

2. Ustalenie planów finansowych na lata 2020–2022 w terminach uniemożliwiających ich obowiązywanie od początku roku, tj. odpowiednio 15 czerwca 2020 r., 28 czerwca 2021 r. i 7 czerwca 2022 r., czym naruszono art. 18 ust. 10 uoib, zgodnie z którym podstawą gospodarowania środkami finansowymi jest roczny plan finansowy.

(akta kontroli str. 2027-2034, 2188-2189)

3. Nieterminowe wykonanie kontroli rocznych i pięcioletnich przeglądów stanu technicznego obiektów budowlanych wymaganych przez Prawo budowlane (art. 62 ust. 1) dla 45 obiektów usytuowanych w dwóch lokalizacjach.

(akta kontroli str. 2743, 2755-2756, 2758-2760)

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2020–2022, Instytut uzyskał dodatni wynik finansowy. W 2020 r. zysk netto wyniósł 2828,8 tys. zł, w 2021 r. – 9408,4 tys. zł a w 2022 r. – 14 021,7 tys. zł.

Wzrost zysku w roku 2021 w stosunku do roku 2020 wynikał ze wzrostu przychodów z działalności rolniczej przy tym samym poziomie kosztów, wzrostu zysku z działalności gospodarczej, spadku kosztów ogólnego zarządu oraz wzrostu przychodów finansowych. Wzrost zysku w roku 2022 w stosunku do roku 2021 wynikał ze wzrostu przychodów z działalności rolniczej przy tym samym poziomie kosztów. Rozliczenie dotacji celowych następowało rzetelnie, zgodnie z zapisami umów. Wydatki poniesione przez Instytut zostały dokonane prawidłowo, rzetelnie, gospodarnie i były celowe. Instytut prowadził rzetelnie działalność inną niż wymieniona w art. 2 ust. 1-3 ustawy o instytutach badawczych, która była celowa i została wyodrębniona pod względem finansowym i rachunkowym z działalności podstawowej instytutu. Wynagrodzenia osobowe osób zajmujących kierownicze stanowiska w Instytucie nie przekroczyły limitów określonych w art. 8 pkt 5 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi. Instytut udzielał zamówień publicznych zgodnie z procedurami określonymi w przepisach dotyczących zamówień publicznych. Przeprowadzone badania w zakresie rzetelności i gospodarności transakcji sprzedaży nieruchomości nie wykazały nieprawidłowości. Instytut nie w pełni prawidłowo i gospodarnie zarządzał i dysponował nieruchomościami wchodzącymi w skład jego zasobu wobec nieterminowego dokonania kontroli technicznej obiektów.

Ustalone nieprawidłowości dotyczyły nieterminowego wykonania kontroli stanu technicznego obiektów budowlanych, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 Prawa budowlanego dla 45 obiektów usytuowanych w dwóch lokalizacjach, zaopiniowania planów finansowych na lata 2020–2022 przez Radę Naukową Instytutu po terminach, którego plany dotyczyły oraz nieterminowego przekazania Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych rocznego sprawozdania o udzielonych zamówieniach publicznych za rok 2022.

IV. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

1. Terminowe wykonywanie przeglądów stanu technicznego obiektów budowlanych wymaganych przez Prawo budowlane.
2. Ustalanie planów finansowych w terminach, które umożliwią ich obowiązywanie od początku roku, którego dotyczą.
3. Terminowe składanie rocznych sprawozdań o udzielonych zamówieniach publicznych Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Wsi Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 28 lipca 2023 r.

Kontrolerzy
Jolanta Krzyżanowska
doradca ekonomiczny

.....
podpis

Artur Witek
gł. specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Rolnictwa
i Rozwoju Wsi
p.o. Dyrektor
Marek Adamiak

.....
podpis